

Lev Troçki

# Terörizm ve Sovyetler Birliği'ndeki Stalinist Rejim

[1930'ların kanlı tasfiyelerinde, Troçkist Sol Muhalefete (ve eski devrimci neslin tamamına) uygulanan resmi terörü aklamak için, Stalin ve emrindeki yargı organları, Sol Muhalefet üyelerini, Sovyet karşıtı terörizmi örgütlemek ve entrikalar çevirmekle suçladı. 17 Nisan 1937'de "Moskova Duruşmalarında Lev Troçki'ye Yapılan İthamlara İlişkin Uluslararası Soruşturma Komisyonu" üyeleri önünde verdiği aşağıdaki ifadede Troçki, Sovyetler Birliği'nde Stalinist bürokrasiye karşı mücadelede Troçkistlerin niçin terör kullanmayı düşünemeyeceklerini açıklayarak, Stalin'in muhalefete karşı suçlamalarının politik temelini ele aldı.]

Eğer terör bir taraf için ihtimal dahilinde ise, bu niçin diğer taraf için ihtimal dışı olarak düşünölsün? Tüm çekici simetrisine rağmen bu uslamlama tamamen çürüktür. Bir diktatörlüğün muhalefete karşı terörünü, bir muhalefetin diktatörlüğe karşı terörüyle aynı zemine oturtmak tümüyle kabul edilemez bir şeydir. Egemen klik için, bir mahkeme aracılığıyla veya arkadan bir pusu ile cinayetler hazırlamak, açık ve basit bir polis tekniğı sorunudur. Başarısızlık halinde bazı ikinci sınıf ajanlar her zaman feda edilebilirler. Muhalefet yönünden bakıldığında, başarılı olsun veya olmasın terör eylemlerinin her birinin, muhalefetin en iyi adamlarının yok edilmesi sonucunu doğuracağı önceden bilineceğine göre, teröre başvurma, tüm güçlerin terör eylemlerinin hazırlanmasına yoğunlaşmasını gerektirir. Bir muhalefet hiçbir şekilde, kendi güçlerinin böyle çılgınca israf edilmesine izin veremez. Komintern'in, faşist diktatörlüklerin hüküm sürdüğü ölkelerde terörist suikast teşebbüslerine başvurmaması muhakkak bu yüzdendir, başka hiçbir sebeple değil. Muhalefet, suikast politikasına Komintern kadar az eğilimlidir.

Cehalete ve zihin tembelliğine dayanan suçlamaya göre, "Troçkistler" iktidara giden yolu açmak için egemen kliğın ortadan kaldırılmasına karar vermiş. Ortalama bir dar kafalı, özellikle de "SSCB Dostu" nişanı taşıyorsa şöyle akıl yürütür: "Muhalefet yanlılarının, iktidar için mücadele etmekten ve egemen kliğe karşı nefret beslemekten başka bir şey yapmaları mümkün değildir. Öyleyse niçin gerçekten teröre başvurmasınlar?" Başka bir deyişle, dar kafalı için gerçekte olay daha başladığı yerde biter. Muhalefet liderleri ne sonradan görmedirler ne de acemi. Bu hiç de onların iktidar için çabalayıp çabalamamaları sorunu değildir. Her ciddi politik eğilim, iktidarı ele geçirmek için çabalar. Sorun şudur: devrimci

hareketin müthiş deneyimiyle eğitilmiş Muhalefet yanlıları, bir an için bile olsa terörün onları iktidara yaklaştırabileceğine inanıp, avunabilir mi? Rus tarihi, Marksist teori, politik psikoloji yanıtlar: Hayır, olamaz!

Bu noktada, terör sorunu, tarih ve teori bakımından kısaca da olsa bir açıklama gerektiriyor. “Sovyet karşıtı terörün” başlatıcısı olarak nitelendirildiğim için, otobiyografik nitelikli bir açıklama yapmak zorundayım. 1902’de, yaklaşık olarak beş yıllık hapis ve sürgünden sonra Sibiry’a Londra’ya gelmez, ağır iş cezası hapishanesi ile birlikte Schlussemburg kalesinin iki yüzüncü yılında, orada ölümüne işkence edilen devrimciler anısına yazdığım bir makalede soruna değinme fırsatı bulmuştum. “Bu şehitlerin ruhları intikam için haykırıyor...”, fakat ardından derhal ekliyordum: “Kişisel değil, devrimci bir intikam için. Bakanların infazı için değil, otokrasinin infazı için.” Bu satırlar bütünüyle bireysel teröre karşı yöneltilmişlerdi. Onların yazarı yirmi üç yaşındaydı. Devrimci faaliyetinin ilk günlerinden itibaren bir terör karşıtıydı. 1902’den 1905’e dek, Avrupa’nın çeşitli şehirlerinde, Rus öğrencilerin ve göçmenlerin önünde, yüzyılın başında Rus gençliği arasında bir kez daha yayılmakta olan terörist ideolojiye karşı sayısız politik beyanatta bulundum.

Geçen yüzyılın seksenlerinden itibaren Rus Marksistlerinin iki kuşağı, terör çağını kendi kişisel deneyimleriyle yaşadı; onun trajik derslerinden öğrendi ve tek tek bireylerin kahramanca maceracılığına karşı olumsuz bir tavrı kendiliklerinden damla damla özümsemi. Plehanov, Rus Marksizminin kurucusu; Lenin, Bolşevizmin lideri; Martov, Menşevizmin en ünlü temsilcisi; hepsi de terör taktiğine karşı mücadeleye binlerce sayfa ve yüzlerce konuşma adadı.

Yaşça daha büyük Marksistlerden yayılan ideolojik ilham, gençliğim süresince içine kapalı entelektüel çevrelerin devrimci simyasına karşı tavrımı besledi. Biz Rus devrimcileri için terör sorunu, kelimenin özel olduğu kadar politik anlamında da bir ölüm kalım meselesidir. Bizim için terörist, bir roman karakteri değil, aksine yaşayan ve tanıdık bir varlıktır. Sürgünde yıllarca eski neslin teröristleri ile yan yana yaşadık. Hapishanelerde ve polis nezarethanelerinde kendi neslimizin teröristleri ile tanıştık. Peter ve Paul kalesinde idama mahkûm edilmiş teröristlerle birbirimize gizlice mesajlar yolladık. Kaç gün, kaç saat hararetli tartışmalarla geçti. Kaç kez tüm sorunların en yakıcısı olan bu sorun yüzünden kişisel ilişkilerimizi kestik! Bu tartışmalar tarafından beslenen ve bunları yansıtan terörizm konulu Rus yazını, koca bir kütüphaneyi doldurur.

Siyasal baskı belli sınırları aştığında, yalıtık terörist patlamalar kaçınılmazdır. Bu tip eylemler genellikle her zaman belirgin bir karaktere sahiptir. Fakat terörü kutsayan politikalar, onu bir sistem düzeyine yükseltiyorlar ki, bu başka şeydir. “Özünde terörist faaliyet” diye yazdım 1909’da “«büyük an» için yoğunlaşmış öyle bir enerjiyi, bireysel kahramanlığın öneminin öyle bir abartılmasını ve nihayet öyle bir «dışa kapalı» komployu gerektirir ki, bu –mantıksal olarak değilse bile psikolojik olarak– kitleler arasında ajitatif ve örgütsel çalışmayı tamamen dışlar... Terörizme karşı mücadele eden Marksist entelijensiya, kendi doğrularının ya da görevlerinin, Çarlığa ve Grandükliğe ait sarayların altına tünel kazmak için işçi bölgelerinden çekilmek olmadığını savundu.” Tarihi aptal yerine koymak veya işletmek imkânsızdır. En sonunda tarih, herkesi lâıyk olduğu yere koyar. Bir sistem olarak terörün temel özelliği, kimyasal bileşikler vasıtasıyla kendi politik güç eksikliğini telâfi etmeye çabalayan bu örgütü yok etmektir. Şüphesiz terörün yönetenler arasında karışıklık çıkarabildiği tarihsel koşullar vardır. Fakat bu durumda bu işin meyvesini toplayan kimdir? Tüm olayların da gösterdiği gibi, ne terörist örgütün kendisidir ne de gerçekleşen düelloyu destekleyenlerin arkasındaki kitlelerdir. Bu nedenle, zamanında liberal Rus burjuvazisi, teröre daima sempati duydu. Sonuç açıktır. 1909’da şunu yazdım: “Terör hükümet safları arasında karışıklık ve moral bozukluğu (devrimci safların moralini bozmak ve karıştırmak pahasına) yarattığı ölçüde, yalnızca

liberallerin ekmeğine yağ sürer.” Hemen hemen aynı kelimelerle ifade edilen tam da aynı düşünceye, çeyrek yüzyıl sonra Kirov suikastı ile bağlantılı olarak tekrar dönüyoruz.

Bireysel terör eylemleri olgusu, bir ülkenin politik geriliğinin ve oradaki ilerletici güçlerin zayıflığının şaşmaz belirtisidir. Proletaryanın engin gücünü gösteren 1905 devrimi, bir avuç entelektüel ile Çarlık arasındaki teke tek mücadelenin romantizmine son verdi. Birçok makalede tekrarladım; “Rusya’da terörizm öldü.” “...Terör Doğu’ya; Pencap ve Bengal eyaletlerine göç etti ... Doğu’nun diğer ülkelerinde terörizm hâlâ bir yeşerme devresinden geçmeye yönelebilir. Fakat Rusya’da şimdiden tarihin mirasının bir parçasıdır.”

1907’de kendimi tekrar sürgünde buldum. Karşı-devrimin kılıcı vahşice işbaşındaydı ve Avrupa kentlerindeki Rus kolonileri çok kalabalıklaşmıştı. Tüm ikinci göç dönemim, intikam ve ümitsizlik terörüne karşı beyanat ve makalelere adanmıştı. 1909’da “Sosyalist Devrimciler” olarak adlandırılan terörist örgütün başında bir *ajan provokatörün*, Azef’in durduğu ortaya çıkarıldı. “Terörizmin çıkmaz sokağında, provokasyonun eli güvenle hükmeder” diye yazdım (Ocak, 1910). Terörizm benim için hiçbir zaman “çıkmaz sokak”tan başka bir şey ifade etmemiştir.

Aynı süreçte şunları yazdım; “Çarlığın terörist bürokrasisine karşı bir mücadele aracı olarak devrimin bürokratikleşmiş terörüne ilişkin Rus Sosyal Demokrasisinin uzlaşmaz tutumu, sadece Rus liberalleri arasında değil, aynı zamanda Avrupalı Sosyalistler arasında da hayret ve kınamayla karşılaştı.” Hem sonuncusu, hem de ilki bizi “doktrinerlikle” suçladılar. Kendi payımıza biz Rus Marksistleri, Rus terörizmine duyulan bu sempatiyi, umutlarını kitlelerden uzaklaştırıp yönetici zirvelere bağlamaya alışmış olan Avrupa Sosyal Demokrasisinin liderlerinin oportünizmine atfettik. “Her kim ki, pelerininin altında sakladığı bir saatli bombayla sezdirmeden bizzat bakana yaklaşanlar gibi bir bakanlık mevkiine yaklaşırsa, bakanı, onun kişiliğini ve mevkiini aynı derece *abartmak zorundadır*. Bu tür kişiler için *sistemin* işleyişi görünmez olur ve geride sadece güç ile donatılmış *birey kalır*.” *Birazdan, faaliyetimin on yıllarını yiyip bitiren bu düşünceye Kirov suikastı ile bağlantılı olarak bir kez daha döneceğiz.*

*1911’de Avusturya işçilerinin belli grupları arasında terörist bir ruh hali ortaya çıktı. Avusturya Sosyal Demokrasisinin aylık teorik yayını Der Kampf’ın Editörü Friedrich Adler’in isteği üzerine 1911 Kasımında terörizm üzerine bir makale yazdım:*

*“Bir terörist eylemin, hatta “başarılı” olanının bile, egemen sınıfı bütünüyle karışıklığa sürüklemesi somut politik koşullara bağlıdır. Her halükârda, karışıklık sadece kısa ömürlü olabilir; kapitalist devlet kendisini hükümet bakanlarına dayandırmaz ve onların ortadan kaldırılmasıyla da yıkılmaz. Egemen sınıflar her zaman kendilerine hizmet edecek yeni insanlar bulacaktır; mekanizma hiçbir zarar görmeden kalır ve işlevini sürdürür.*

*“Fakat bizzat çalışan kitlelerin içinde, bir terörist eylemle yaratılan karmaşa çok daha derindir. Eğer bir kişinin amacına ulaşmak için bir tabanca ile silahlanması yeterliyse, sınıf mücadelesinin çabaları niye? Bir yüksük dolusu barut ve küçük bir parça kurşun düşmanı ortadan kaldırmak için yeterliyse, bir sınıf örgütüne ne gerek var? Bir üst düzey yetkiliyi patlamaların kükreyişi ile dehşete düşürmek mümkünse, partiye niçin ihtiyaç var? Bir kişi parlamento salonundan bakanlık sıralarına kolayca nişan alabiliyorsa, toplantılar, kitle ajitasyonu ve seçimler neden?*

*“Bizim gözümüzde bireysel terör kesinlikle kabul edilemez, çünkü kitlelerin rolünü onların kendi bilinçlerinde küçültür, onları güçsüzlüklerine razı eder, gözlerini ve umutlarını bir gün gelecek ve misyonunu yerine getirecek olan bir intikamcıya veya kurtarıcıya çevirmelerine yol açar.”*

Beş yıl sonra emperyalist savaşın sicağında, bu makaleyi yazmam için beni teşvik etmiş olan Friedrich Adler, bir Viyana lokantasında Avusturya Hükümet Bakanı Stuergh'i öldürdü. Kahraman şüpheci ve oportünist, öfke ve kederi için başka bir çıkış yolu bulmaktan acizdir. Duygularım doğal olarak Habsburg ileri gelenlerinden yana değil. Bununla beraber, Friedrich Adler'in bireysel eylemi yerine, Berlin meydanında savaş esnasında işçilere devrimci bir manifesto dağıtmak üzere ortaya çıkmış olan Karl Liebknecht'in eylem şeklini yeğlerdim.

28 Aralık 1934'te, Kirov suikastından dört hafta sonra, Stalinist yasama kurulunun “adalet” mızraklarını henüz daha hangi yöne fırlatacağını bilmediği bir anda, Muhalefet Bülteni'nde (Bulletin of the Opposition) şöyle yazdım:

“...Eğer Marksistler bireysel terörizmi, silahlı saldırılar Çarlık hükümetinin ajanlarına ve kapitalist sömürücülere yöneldiğinde dahi kayıtsız şartsız kınamışlarsa, hepsinden öte tarihteki ilk işçi devletinin bürokratik temsilcilerine karşı yönelmiş terörist eylemlerin cinai maceracılığını çok daha amansızca reddetmeyecek ve kınamayacaklar mı? Nikolayev ve ortaklarının öznel güdülleri bizim için ilgiye değmez bir konudur. Cehenneme giden yol iyi dileklerle döşenmiştir. Sovyet bürokrasisi proletarya tarafından ortadan kaldırılmadığı sürece –er geç tamamlanacak bir görev– işçi devletinin savunusunda gerekli bir işlevi yerine getirir. Nikolayev tipi terörizm yayılsaydı, elverişsiz koşullar yüzünden ancak faşist karşı-devrime hizmet edebilirdi.

“Ancak çevresine budalaları toplayan politik sahtekârlar, Nikolayev'i, 1926-27'de içinde bulunduğu Zinovyev grubu kisvesi altında olsa da, Sol Muhalefet'le ilişkilendirmeye çalışır. Komünist gençliğin terörist örgütünü, Sol Muhalefet değil içten içe çürümesi sayesinde bürokrasi besledi. Bireysel terörizm, özünde ters yüz edilmiş bürokratizmdir. Marksistler için bu kural dün keşfedilmedi. Bürokratizm kitlelere güven duymaz ve kitlelerin yerine geçmeye çalışır. Terörizm de aynı şekilde davranır; o da kitleleri onların katılımı olmaksızın mutlu etmek ister. Stalinist bürokrasi liderlere ilâhi vasıflar bahşederek iğrenç bir lider kültü yarattı. “Kahraman” kültü, sadece bir eksi işareti ile terörizmin de dinidir. Nikolayev'ler, tarihin yönünün değiştirilebilmesi için gereken tek şeyin, revolverler aracılığıyla birkaç liderin ortadan kaldırılması olduğunu hayal ettiler. İdeolojik bir gurup olan Komünist teröristler, Stalinist bürokrasiyle aynı ailedendir.” [Ocak 1935, No.41]

Bu satırlar, sırf siz kendinizi ikna etme fırsatına sahip olarsınız diye yazılmadı. Bunlar iki kuşağın deneyimleriyle beslenmiş bütün bir ömrün deneyimini özetlemektedir.

Çarlık zamanında bile, bir genç Marksistin terörist parti saflarına geçmesi nispeten az rastlanır bir olaydı ve insanların parmakla göstermeleri için yeterliydi. Fakat o anda en azından iki eğilim arasında kesintisiz bir teorik mücadele yürüyordu; iki partinin yayınları şiddetli bir polemik sürdürüyordu; halka açık tartışmalar bir gün bile kesilmedi. Ama şimdi bizleri, genç devrimcilerin değil, arkalarında üç devrimin geleneğini taşıyan Rus Marksizminin eski liderlerinin, birden, eleştiri olmaksızın, tartışma olmaksızın, tek bir kelime açıklama olmaksızın, bir politik intihar yöntemi olarak daima reddetmiş oldukları terörizme yöneldiklerine inanmaya zorlamak istiyorlar. Böyle bir suçlamanın yapılabilmesi, Stalinist bürokrasinin resmi teorik ve politik düşüncüyü sürüklemiş olduğu bataklığın derinliğini gösterir ve burada artık Sovyet adaletinden söz edilemez. Yalancılar, tecrübeyle kazanılmış, teori tarafından onaylanmış ve insanlık tarihinin kızgın ateşinde tavllanmış politik inançların karşısına, ne idüğü belirsiz kişilerin şekilsiz, çelişik, düpedüz asılsız ifadelerini koymaktalar.

**Tarih:** 17 Nisan, 1937.

**Çeviri Tahiri:** [Marksist Tutum](#), Mart 1992.

**MIA'dan Çeviri:** Aralık 2003.

---